

مهارت‌های اطلاع‌یابی در پایگاه‌های اطلاعاتی پیوسته‌ی موجود در کتابخانه‌ی ملی دیجیتال

پزشکی در بین دستیاران دانشگاه علوم پزشکی اصفهان*

محمد رضا هاشمیان^۱، محمد جنتی کیا^۲، علیرضا هاشمیان^۳

مقاله پژوهشی

چکیده

مقدمه: مهارت‌های اطلاع‌یابی به مهارت‌های بازیابی اطلاعات، ارزیابی اطلاعات، سازماندهی اطلاعات و تبادل اطلاعات تقسیم شده است. کسانی که این مهارت‌ها را کسب کرده باشند در جستجوی مستقل اطلاعات و انجام تحقیق توانمند خواهند شد. این پژوهش به منظور تعیین مهارت‌های اطلاع‌یابی در پایگاه‌های اطلاعاتی پیوسته‌ی موجود در کتابخانه‌ی ملی دیجیتال پزشکی (Iranian national medical digital library) یا INLM در بین دستیاران دانشگاه علوم پزشکی اصفهان انجام شد.

روش بررسی: این پژوهش از نوع پیمایشی بود که در سال ۱۳۸۹ انجام شد. از بین ۶۵۹ نفر از دستیاران دانشگاه علوم پزشکی اصفهان، تعداد ۲۴۸ نفر با استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای و با کمک جدول مورگان انتخاب شدند. داده‌ها با استفاده از پرسش‌نامه گردآوری گردید. روایی پرسش‌نامه با نظر متخصصان تعیین شد و پایایی آن با استفاده از Cronbach's alpha، ۰/۸۳ تعیین شد. داده‌ها با استفاده از آمار توصیفی و جداول توزیع فراوانی توسط نرم‌افزار SPSS نسخه‌ی ۱۸ تجزیه و تحلیل گردید.

یافته‌ها: بر اساس یافته‌های پژوهش، تنها ۳/۹ درصد از دستیاران، دوره‌ی آموزشی INLM را گذرانده‌اند و تنها ۱۶/۲ درصد از آن‌ها در INLM ثبت‌نام کرده‌اند. بیشترین میزان آشنایی آن‌ها با پایگاه Up-to-date بود (۳۸/۳ درصد). بیشترین میزان استفاده‌ی آن‌ها نیز از همین پایگاه بود (۲۵/۸ درصد). آن‌ها بیشتر از جستجوی پیشرفته استفاده می‌کردند (۴۸/۴ درصد) و بیشتر از فیلدهای زبان و زمان برای محدود کردن جستجو استفاده می‌کردند. ۴۹/۲ درصد از آن‌ها از عملکردهای منطقی استفاده می‌کردند. تنها ۱۳/۳ درصد آن‌ها با امکانات پایگاه‌های اطلاعاتی برای مدیریت نتایج جستجو آشنا بودند و تنها ۵/۵ درصد آن‌ها همیشه به ارزیابی صحت و دقت اطلاعات بازیابی شده می‌پرداختند.

نتیجه‌گیری: میزان آشنایی و استفاده‌ی دستیاران از پایگاه‌های اطلاعاتی بسیار کم بود. برگزاری کارگاه‌های سواد اطلاعاتی و کارگاه‌های استفاده از پایگاه‌های اطلاعاتی می‌تواند نقش مهمی در افزایش استفاده از پایگاه‌های اطلاعاتی و کارهای پژوهشی آن‌ها داشته باشد.

واژه‌های کلیدی: بازیابی اطلاعات؛ پایگاه اطلاعات؛ اترنی و دستیاری؛ کتابخانه‌ی ملی دیجیتال پزشکی؛ دانشگاه‌ها

* این مقاله حاصل طرح تحقیقاتی شماره ۲۸۹۱۷۳ است که توسط مرکز تحقیقات فن‌آوری اطلاعات در علوم سلامت دانشگاه علوم پزشکی اصفهان حمایت شده است.

۱- کارشناس ارشد، کتابداری و اطلاع‌رسانی پزشکی، معاونت تحقیقات و فناوری، کتابخانه‌ی مرکزی، دانشگاه علوم پزشکی اصفهان، اصفهان، ایران (نویسنده‌ی مسؤول)

Email: hashemian553@yahoo.com

۲- کارشناس، کتابداری، دانشکده‌ی مدیریت و اطلاع‌رسانی پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی اصفهان، اصفهان، ایران

۳- دانشجوی کارشناسی ارشد، کتابداری و اطلاع‌رسانی پزشکی، دانشکده‌ی مدیریت و اطلاع‌رسانی پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی کرمان، کرمان، ایران

دریافت مقاله: ۱۳۹۰/۱۰/۱۲ اصلاح نهایی: ۱۳۹۱/۱۰/۱۳ پذیرش مقاله: ۱۳۹۱/۱۲/۶

ارجاع: هاشمیان محمد رضا، جنتی کیا محمد، هاشمیان علیرضا. مهارت‌های اطلاع‌یابی در پایگاه‌های اطلاعاتی پیوسته‌ی موجود در کتابخانه‌ی ملی دیجیتال پزشکی در بین دستیاران دانشگاه علوم پزشکی اصفهان. مدیریت اطلاعات سلامت ۱۳۹۲؛ ۱۰(۱): ۱۰۸-۱۰۱.

مقدمه

ظهور عصر اطلاعات، از عظیم‌ترین چالش‌هایی است که امروزه جوامع مختلف را تحت تأثیر خود قرار داده است. رشد

پایگاه‌های اطلاعاتی، دانشجویان با پایگاه Elsevier آشنایی بیشتری دارند و میزان استفاده‌ی آن‌ها از عملگر منطقی «-» پایین‌تر از سایر عملگرها است (۵)

بر اساس نتایج پژوهش درودی، مهارت‌های هر دو گروه دانشجویان (دکتری و کارشناسی ارشد) در جستجوی اینترنتی، طراحی پرس و جو، فنون کاوش و ارزیابی اطلاعات خوب و مؤثر است و آن‌ها از راهبردهای جستجوی متفاوتی در کاوش اطلاعات بهره می‌گیرند (۶).

نتایج پژوهش Renwick، نشان دهنده‌ی آگاهی اکثر جامعه‌ی مورد پژوهش از منابع الکترونیکی بود (۷). نتایج پژوهش Rankin و Grefsheim نیز نشان داد که بسیاری از محققین ترجیح می‌دهند از اینترنت و کتابخانه‌ی دیجیتال برای جستجوی اطلاعات مورد نیاز خود استفاده کنند (۸).

Vezzosi، در پژوهش خود به این نتیجه رسید که در بین پایگاه‌های اطلاع‌یابی، پایگاه‌های PubMed، Web of Sciences و Scifinder به دلیل روزآمد بودن و قابل اعتماد بودن، بیشترین استفاده را در بین دانشجویان دارند. برخی از آنان نیز پایگاه‌هایی مانند Science direct را به دلیل این که متن کامل مقالات را ارائه می‌دهند، ترجیح می‌دهند. به طور کلی تمامی دانشجویان تمایل به استفاده از نسخه‌ی الکترونیکی منابع به جای نسخه‌ی چاپی آن دارند (۹).

Lawrence و Laflamme در پژوهش خود نشان دادند که با وجود این که تعداد کمی از جامعه‌ی مورد بررسی، دوره‌های آموزش استفاده از پایگاه‌های اطلاعاتی را گذرانده‌اند اما بیشتر آن‌ها در پایگاه‌های اطلاعاتی پیوسته، جستجو می‌کنند و اغلب آنان خودشان به جستجو می‌پردازند و مهارت‌های جستجو را شخصاً به دست آورده‌اند. همچنین بر اساس یافته‌های این پژوهش بیشترین میزان استفاده، مربوط به پایگاه‌های اطلاعاتی Web of science، Social science، PsycINFO و Science citation بود (۱۰).

پژوهش حاضر نیز با هدف بررسی مهارت‌های اطلاع‌یابی در پایگاه‌های اطلاعاتی پیوسته‌ی موجود در کتابخانه ملی دیجیتال پزشکی (Iranian national medical digital library) یا

غیر قابل پیش‌بینی اطلاعات و فن‌آوری‌های مربوط به ذخیره، سازماندهی، بازیابی و دسترسی به اطلاعات، دگرگونی‌های فراوانی ایجاد کرده است (۱).

از سوی دیگر، افزایش روزافزون انتشارات و توسعه‌ی رشته‌های علمی، مشکلات جدی در دستیابی به اطلاعات منتشر شده به وجود آورده است. مشکل اصلی این است که پژوهشگر چگونه می‌تواند از میان انبوه موضوعات بی‌ربط و با ربط، موضوع مورد نظر خود را شناسایی کند. از طرف دیگر، حجم فزاینده‌ی اطلاعات و افزایش تعداد تولید کنندگان اطلاعات از مهم‌ترین عواملی هستند که باعث پیچیدگی بازیابی اطلاعات می‌شوند. مهارت‌هایی لازم است که به کمک آن‌ها بتوان از میان انبوه اطلاعات موجود، به مفیدترین و مناسب‌ترین آن‌ها دسترسی پیدا کرد. Yan Man Lee (به نقل از داوپناه) این مهارت‌ها را تحت عنوان مهارت‌های اطلاع‌یابی تقسیم‌بندی کرده است که شامل مهارت بازیابی اطلاعات (شناخت منابع اطلاعاتی، مهارت در استراتژی‌های جستجو، توان استفاده از نمایه‌نامه‌ها، توان استفاده از چکیده‌نامه‌ها)، مهارت ارزیابی اطلاعات (دانش انتخاب اطلاعات، دانش ارزیابی اطلاعات)، مهارت سازماندهی اطلاعات (مهارت در یادداشت‌برداری از کتاب‌ها، نشریات و غیره، مهارت در ذخیره‌سازی فردی اطلاعات)، مهارت تبادل اطلاعات (توانایی علمی‌نویسی) است. کسانی که به این مهارت اطلاع‌یابی دست یافته باشند، در جستجوی مستقل اطلاعات و در انجام تحقیق توانمند خواهند بود (۳، ۲).

پژوهش‌های انجام شده در این زمینه، مهارت‌های مختلف کاربران در شناسایی و استفاده از منابع الکترونیکی را در گروه‌های مختلف کاربران مورد بررسی قرار داده و هر یک به نتایج متفاوتی دست یافته‌اند.

شعبانی و نجف آبادی در پژوهش خود به این نتیجه رسیدند که اعضای هیأت علمی بیشترین استفاده را از پایگاه‌های اطلاعاتی برای کارهای پژوهشی خود می‌کنند (۴). بر اساس نتایج پژوهش اسلامی و کشاورز، مهارت‌های مقدماتی دانشجویان در زمینه‌ی استفاده از وب و ابزارهای جستجو بسیار پایین‌تر از حد متوسط است؛ همچنین از بین

اشکال، انجام گردید. با وجود مراجعات و پیگیری‌های متعدد، از بین ۲۴۸ (۱۰۰ درصد) پرسش‌نامه‌های توزیع شده، ۱۵۱ پرسش‌نامه (۶۰/۹ درصد) گردآوری گردید. پس از بررسی پرسش‌نامه‌های گردآوری شده، ۶ پرسش‌نامه به دلیل ناقص بودن و ۱۷ پرسش‌نامه به دلیل عدم پاسخگویی یا پاسخ نادرست به سؤالات کنترلی، حذف گردید. در نهایت ۱۲۸ پرسش‌نامه (۵۱/۶ درصد) تجزیه و تحلیل شد.

برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از آمار توصیفی جهت تنظیم جداول توزیع فراوانی استفاده شد. داده‌ها به وسیله نرم‌افزار آماری SPSS نسخه‌ی ۱۸ (version 18, SPSS Inc., Chicago, IL) مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

یافته‌ها

بر اساس یافته‌های پژوهش، ۵۶/۳ درصد از دستیاران از گروه آموزشی داخلی، ۲۶/۶ درصد آن‌ها از گروه جراحی و ۱۷/۲ درصد آن‌ها از گروه دندان‌پزشکی بودند. از نظر سن، ۰/۸ درصد آن‌ها در گروه سنی ۲۵-۲۰ سال، ۴۹/۲ درصد در گروه سنی ۳۱-۲۶ سال، ۳۸/۳ درصد در گروه سنی ۳۷-۳۲ سال و ۱۱/۷ درصد در گروه سنی ۴۳-۳۸ سال قرار داشتند. از نظر جنس، ۶۰/۹ درصد آن‌ها مرد و ۳۹/۱ درصد، زن بودند. از نظر سال تحصیلی، ۱۵/۶ درصد آن‌ها سال اول، ۴۶/۹ درصد سال دوم و ۳۷/۵ درصد سال سوم تحصیلی بودند.

بر اساس نتایج به دست آمده از پژوهش در زمینه‌ی «شناخت پایگاه‌های اطلاعاتی» تنها ۳/۹ درصد از دستیاران، دوره‌ی آموزشی INLM را گذرانده‌اند و تنها ۱۶/۴ درصد از آن‌ها برای استفاده از خدمات INLM در آن ثبت نام کرده‌اند. ۶۵/۶ درصد از آن‌ها برای کارهای آموزشی، ۷۳/۴ درصد برای کارهای پژوهشی و ۵۷ درصد به منظور انجام کارهای بالینی از پایگاه‌های اطلاعاتی استفاده می‌کردند.

در زمینه‌ی میزان آشنایی دستیاران با پایگاه‌های اطلاعاتی موجود در INLM یافته‌های پژوهش نشان داد که ۳۸/۳ درصد از دستیاران با پایگاه اطلاعاتی Up-to-date آشنایی دارند که بیشترین میزان آشنایی در بین پایگاه‌های

(INLM) در بین دستیاران تخصصی دانشگاه علوم پزشکی اصفهان در سال ۱۳۸۹ انجام شد.

روش بررسی

این پژوهش از نوع پیمایشی بود. جامعه‌ی پژوهش، دستیاران‌های پزشکی و دندان‌پزشکی دانشگاه علوم پزشکی اصفهان بودند، که تعداد آن‌ها در زمان انجام پژوهش (سال ۱۳۸۹)، ۶۵۹ نفر بود و تعداد ۲۴۸ نفر از آنان به عنوان نمونه‌ی مورد بررسی از طریق روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای از بین دستیاران پزشکی (داخلی و جراحی) و دندان‌پزشکی و دستیاران زن و مرد و سال‌های مختلف تحصیلی با استفاده از جدول نمونه‌گیری مورگان انتخاب شدند.

در این پژوهش، داده‌ها به وسیله‌ی پرسش‌نامه‌ی محقق ساخته‌ای که سؤالات آن به صورت باز و بسته طراحی شدند، گردآوری شد. پرسش‌نامه از دو بخش تشکیل شده بود: بخش اول اطلاعات جمعیت‌شناختی بود که در این بخش علاوه بر اطلاعات جمعیت‌شناختی، ۳ سؤال در رابطه با شرکت در کارگاه‌های آموزشی INLM، ثبت‌نام در INLM و دلایل استفاده از پایگاه‌های اطلاعاتی نیز پرسیده شد و بخش دوم مربوط به مهارت‌های اطلاع‌یابی که شامل سه بخش بود (سه مهارت از مهارت‌های اطلاع‌یابی): ۱- مهارت بازیابی اطلاعات شامل شناخت منابع اطلاعاتی و مهارت در استراتژی‌های جستجو، ۲- مهارت ارزیابی اطلاعات و ۳- مهارت سازماندهی اطلاعات در پایگاه‌های اطلاعاتی پیوسته‌ی موجود در INLM که شامل ۱۰ سؤال اصلی که به صورت باز و بسته به منظور ارزیابی میزان مهارت اطلاع‌یابی دستیاران طراحی شده بود و ۸ سؤال کنترلی که به منظور سنجش صحت پاسخگویی به سؤالات اصلی طراحی شده بود. روایی پرسش‌نامه با استفاده از نظر متخصصان و پایایی پرسش‌نامه با استفاده از Cronbach's alpha، ۰/۸۳ تعیین گردید.

پرسش‌نامه‌ها به صورت حضوری و در محل اشتغال دستیاران در بیمارستان‌های آموزشی، بین نمونه‌ی مورد بررسی توزیع شد. توجیه و راهنمایی پاسخ‌دهندگان نیز توسط توزیع‌کنندگان پرسش‌نامه، جهت رفع هر گونه ابهام و

مربوط به استفاده از فیلد مکان جغرافیایی با ۱۹/۵ درصد بود (جدول ۲).

جدول ۲: توزیع فراوانی دستیاران مورد بررسی بر حسب استفاده از امکانات جستجوی پیشرفته‌ی پایگاه‌های اطلاعاتی

نوع امکان	فراوانی	درصد
استفاده از فیلد زبان	۵۵	۴۳/۰
استفاده از فیلد زمان	۵۲	۴۰/۶
استفاده از فیلدهای منطقی بولی	۲۵	۱۹/۵
استفاده از فیلد مکان جغرافیایی	۲	۱/۶
استفاده از فیلد نوع مدرک	۱۴	۱۰/۹

یافته‌های پژوهش در زمینه‌ی مهارت «کاربرد استراتژی‌های جستجو در پایگاه‌های اطلاعاتی پیوسته» نشان داد که عملگرهای منطقی (and, or, not) با ۴۹/۲ درصد دارای بیشترین میزان استفاده در بین دستیاران بود در حالی که علامت‌های جایگزینی هیچ استفاده‌ای در بین دستیاران نداشت (جدول ۳).

جدول ۳: توزیع فراوانی دستیاران مورد بررسی بر حسب استفاده از عملگرهای مورد استفاده در جستجو

نوع عملگر	فراوانی	درصد
عملگرهای منطقی (and, or, not)	۶۳	۴۹/۲
علامت‌های (+, -, *)	۲۸	۲۱/۹
علامت‌های مجاورتی (مانند adj, near)	۹	۷/۰
علامت‌های جایگزینی (مانند !, ؟, *)	۰	۰/۰

همچنین نتایج پژوهش نشان داد که ۴۴/۵ درصد از دستیاران در صورت عدم دستیابی به نتیجه‌ی مطلوب در بازیابی اطلاعات، راهبرد پرسش از متخصصان را انتخاب کردند، ۳۵/۹ درصد آن‌ها از فرمول‌بندی مجدد و ۱۷/۲ درصد، از مرور فعالیت‌های جستجوی اطلاعات سایرین استفاده می‌کردند.

یافته‌های پژوهش در زمینه‌ی مهارت «سازماندهی اطلاعات بازیابی شده از پایگاه‌های اطلاعاتی پیوسته» نشان داد که ۵۰/۸ درصد از دستیاران، نتایج جستجوی خود را برای

اطلاعاتی بود. پس از آن پایگاه‌های Ovid با ۳۱/۳ درصد، Springer با ۲۴/۲ درصد، MD Consult با ۲۰/۳ درصد و JAMA با ۱۷/۲ درصد، پایگاه‌های هستند که دستیاران بیشترین آشنایی را با آن‌ها دارند. پایگاه اطلاعاتی Web of Knowledge با ۱۰/۲ درصد و Scopus با ۸/۶ درصد در رتبه‌های پایین‌تر از نظر میزان آشنایی دستیاران قرار دارند. همچنین هیچ کدام از دستیاران با پایگاه‌های اطلاعاتی Nursing Index، Nursing Consult و Best Practice آشنایی نداشتند.

از نظر میزان استفاده از پایگاه‌های اطلاعاتی، نتایج پژوهش نشان داد که پایگاه اطلاعاتی Up-to-date با ۲۵/۸ درصد دارای بیشترین میزان استفاده بود و پس از آن پایگاه‌های اطلاعاتی Ovide با ۱۹/۵ درصد، Springer با ۹/۴ درصد و Scopus، MD consult، Ebsco، JAMA و Proquest با ۴/۷ درصد در رتبه‌های بعدی از نظر میزان استفاده قرار داشتند. تنها ۳/۱ درصد از دستیاران از پایگاه اطلاعاتی Web of Knowledge استفاده می‌کردند.

یافته‌های پژوهش در زمینه‌ی مهارت «جستجوی اطلاعات از پایگاه‌های اطلاعاتی پیوسته» نشان داد که جستجوی پیشرفته با ۴۸/۴ درصد دارای بیشترین میزان استفاده در بین دستیاران بود و Expert search با ۲/۳ درصد دارای کمترین میزان استفاده بود (جدول ۱).

جدول ۱: توزیع فراوانی دستیاران مورد بررسی بر حسب استفاده از انواع امکانات جستجوی پایگاه‌های اطلاعاتی

نوع امکان	فراوانی	درصد
جستجوی پیشرفته	۶۲	۴۸/۴
جستجوی ساده	۵۵	۴۳/۰
فهرست موضوعی	۲۹	۲۲/۷
Brows	۶	۴/۷
Expert search	۳	۲/۳

یافته‌های پژوهش در زمینه‌ی استفاده از فیلدهای خاص برای محدود کردن جستجو نشان داد که بیشترین میزان استفاده مربوط به فیلد زبان با ۴۳ درصد و کمترین میزان آن

پیشینه‌ی پژوهش همخوانی ندارد، چرا که شعبانی و نجف آبادی در پژوهش خود به این نتیجه رسیدند که جامعه‌ی مورد بررسی بیشترین استفاده را از بانک‌های اطلاعاتی انجام می‌دهند (۴). همچنین Renwick، در پژوهش خود به این نتیجه رسید که اکثر جامعه‌ی مورد پژوهش با منابع الکترونیکی آشنایی داشتند (۷). Lawrence و Laflamme نیز اعلام کردند که ۹۰ درصد پاسخ دهندگان در پایگاه‌های پیوسته جستجو می‌کنند و بیشترین میزان استفاده را مربوط به پایگاه‌های اطلاعاتی ISI، PubMed و Web of science می‌دانستند (۱۰). در صورتی که در پژوهش حاضر میزان استفاده از اکثر پایگاه‌ها به خصوص پایگاه Web of Knowledge بسیار اندک بود.

یافته‌های پژوهش نشان داد که بیشتر دستیاران (۴۸/۴ درصد) از جستجوی پیشرفته‌ی پایگاه‌های اطلاعاتی استفاده می‌کردند. همان‌گونه که اسلامی و کشاورز نیز در پژوهش خود به آن دست یافتند، آن‌ها اعلام کردند که جستجوی پیشرفته Elsevier دارای بیشترین استفاده بود (۵). با توجه به این که اکثر دستیاران، دوره‌های آموزشی پایگاه‌های اطلاعاتی را طی نکرده‌اند، چنین به نظر می‌رسد که مهارت جستجوی اطلاعات را توسط خودآموزی کسب کرده‌اند؛ همان‌گونه که Lawrence و Laflamme نیز در پژوهش خود اعلام کردند که اکثر پاسخ دهندگان، خود مهارت استفاده از پایگاه‌های اطلاعاتی را به دست آورده‌اند (۱۰).

استفاده از عملگرهای منطقی and, or, not بیشترین میزان استفاده را در بین دستیاران دارد، با این وجود کمتر از نیمی از دستیاران از این عملگرها استفاده می‌کنند. تنها ۷ درصد دستیاران از عملگرهای مجاورتی (adj, near) استفاده می‌کنند و هیچ کدام از آن‌ها از عملگرهای جایگزینی (!, *, ?) استفاده نمی‌کنند. این یافته‌ها با نتایج پژوهش درودی، در تناقض است درودی اظهار می‌نماید که جامعه‌ی مورد پژوهش از راهبردهای متفاوتی در کاوش استفاده می‌نماید (۶). با توجه به این که استفاده از عملگرهای مختلف، نقش مهمی در بازیابی‌های مرتبط دارد. بنابراین می‌توان چنین استنباط نمود که دستیاران مورد بررسی نتوانند جستجوهای کارآمدی داشته باشند.

مراجعات بعدی ذخیره می‌کردند، ۱۴/۱ درصد آن‌ها از امکانات پایگاه‌های اطلاعاتی برای مدیریت و سازماندهی تحقیقات خود بهره می‌بردند.

یافته‌های پژوهش در زمینه‌ی مهارت «ارزیابی اطلاعات بازیابی شده از پایگاه‌های اطلاعاتی پیوسته» نشان داد که، ۳۹/۸ درصد از دستیاران به ندرت به ارزیابی صحت و اعتبار اطلاعات بازیابی شده می‌پردازند، ۳۰/۵ درصد آن‌ها برخی اوقات، ۱۶/۴ درصد بیشتر اوقات و تنها ۵/۵ درصد آن‌ها همیشه به ارزیابی اطلاعات می‌پردازند. در زمینه‌ی ارزیابی اعتبار اطلاعات بازیابی شده، ۶۴/۸ درصد آن‌ها، اعتبار پایگاه اطلاعاتی، ۴۶/۹ درصد آن‌ها، کشور تولید کننده‌ی منبع، ۴۳/۸ درصد آن‌ها، اعتبار نویسنده و ۸/۶ درصد آن‌ها وابستگی سازمانی نویسنده را عامل مهمی در ارزیابی اطلاعات بازیابی شده می‌دانستند.

بحث

از نتایج به دست آمده چنین بر می‌آید که دستیاران از اهمیت پایگاه‌های اطلاعاتی موجود در INLM و مزایایی که می‌تواند برای آن‌ها داشته باشد آگاهی کافی ندارند و یا شاید از وجود چنین پایگاه‌هایی بی‌اطلاع باشند. عدم آشنایی با پایگاه‌های موجود در INLM می‌تواند در نتایج به دست آمده در زمینه‌ی مهارت‌های اطلاع‌یابی نیز تأثیرگذار باشد. همان‌گونه که یافته‌ها نشان داد، میزان آشنایی دستیاران با پایگاه‌های اطلاعاتی نیز بسیار اندک بود به طوری که تنها ۳۸/۳ درصد از دستیاران با پایگاه اطلاعاتی Up-to-date که در صدر جدول رتبه‌بندی پایگاه‌های اطلاعاتی از نظر میزان آشنایی قرار دارد، آشنا بودند. همچنین میزان آشنایی دستیاران با پایگاه‌های اطلاعاتی معتبر و معروفی مانند Proquest, Emerald, Ebsco, Scopus, Web of knowledge و Springer نیز خیلی کم بود. به طوری که تنها ۸/۶ درصد از دستیاران با پایگاه اطلاعاتی Scopus آشنا بودند. عدم آشنایی با پایگاه‌های اطلاعاتی معتبر، تأثیر منفی در بازیابی اطلاعات با کیفیت و معتبر توسط دستیاران داشت. نتایج حاصل از این تحقیق با پژوهش‌های مورد بررسی در

جستجو و سازماندهی اطلاعات در اختیار کاربران قرار می‌دهند نیز ندارند. یکی از دلایل این امر، عدم آرایه‌ی آموزش‌های لازم جهت آشنایی و استفاده از این پایگاه‌ها بود.

پیشنهادها

با توجه به نتایج به دست آمده از این پژوهش پیشنهاد می‌شود:

۱- کارگاه‌های آشنایی با پایگاه‌های اطلاعاتی به طور مداوم برای دستیاران برگزار گردد و آن‌ها را به شرکت در این کارگاه‌ها ترغیب نمود. در صورتی که کارگاه‌های مذکور امتیاز آموزش مداوم را نیز دارا باشند می‌تواند عاملی برای تشویق آن‌ها به شرکت در این کارگاه‌ها باشد. کارگاه‌های مذکور می‌توانند با توجه به تخصص و گرایش دستیاران برگزار گردد به نحوی که هر کدام از آن‌ها با پایگاه‌هایی که می‌تواند بیشتر برایشان کاربرد داشته باشد آشنا شوند.

۲- با توجه به این‌که آشنایی با مهارت‌های سواد اطلاعاتی نقش مؤثری در بهبود مهارت‌های اطلاع‌یابی دستیاران دارد، پیشنهاد می‌شود دوره‌های آموزش مهارت‌های سواد اطلاعاتی برای آن‌ها برگزار گردد.

۳- میزان آشنایی و استفاده‌ی اعضای هیأت علمی و دست‌اندرکاران آموزش دستیاران، هم از پایگاه‌های اطلاعاتی و هم از مفاهیم سواد اطلاعاتی نیز نقش مهمی در آشنایی و استفاده‌ی دستیاران دارد، بنابراین پیشنهاد می‌شود پژوهش‌هایی در زمینه‌ی میزان آشنایی و استفاده‌ی اعضای هیأت علمی از پایگاه‌های اطلاعاتی و میزان آشنایی آن‌ها با مفاهیم سواد اطلاعاتی انجام شود.

همچنین یافته‌های پژوهش نشان داد که درصد کمی از دستیاران به ارزیابی صحت و اعتبار اطلاعات بازیابی شده از پایگاه‌های اطلاعاتی توجه دارند و اکثر آن‌ها اعتبار پایگاه اطلاعاتی را ملاک ارزیابی اعتبار اطلاعات بازیابی شده می‌دانند.

نتیجه‌گیری

یکی از راه‌های دستیابی به اطلاعات علمی و تخصصی، استفاده از پایگاه‌های اطلاعاتی پیوسته است. این پایگاه‌ها از طریق دانشگاه‌ها تهیه و در اختیار کاربران گرفته‌اند و از جمله منابع معتبر و مهم برای جستجوی اطلاعات تخصصی هستند. استفاده‌ی مؤثر از این پایگاه‌ها در گرو آشنایی با این پایگاه‌ها و داشتن مهارت‌های اطلاع‌یابی است که این مهارت‌ها می‌تواند از طریق آموزش استفاده از پایگاه‌های اطلاعاتی به دست آید.

در این پژوهش، مهارت‌های دستیاران دانشگاه علوم پزشکی اصفهان در «شناسایی و انتخاب پایگاه‌های اطلاعاتی»، «جستجوی اطلاعات از پایگاه‌های اطلاعاتی»، «کاربرد استراتژی‌های جستجو در پایگاه‌های اطلاعاتی»، «سازماندهی اطلاعات بازیابی شده از پایگاه‌های اطلاعاتی» و «ارزیابی منابع اطلاعاتی بازیابی شده از پایگاه‌های اطلاعاتی» بررسی گردید.

یافته‌های این پژوهش نشان داد که دستیاران مورد بررسی نه تنها مهارت لازم در استفاده از پایگاه‌های اطلاعاتی را ندارند بلکه آشنایی کافی نیز با این پایگاه‌ها، انواع مختلف آن‌ها، منابعی که در اختیار قرار می‌دهند، دامنه‌ی موضوعی و گستردگی آن‌ها و امکانات مختلفی که این پایگاه‌ها برای

References

1. Nazari M. Design, exam, perform and evaluate of information literacy course for higher education. Library and Information Science 2006; 9(2): 53-92. [In Persian].
2. Davarpanah MR. Scientific information seeking in printed and electronic resource. Tehran, Iran: Ketabdar Publication; 2006. [In Persian].
3. Large JA. Information seeking in the online age: principles and practice. Trans. Bigdeli Z. Tehran, Iran: Ketabdar Publication; 2003. [In Persian].
4. Shabani A, Mahdijeh Najafabadi F. Effect of internet on faculty members of Azad university of Najaf Abad information seeking. Health Inf Manage 2006; 3(1): 13-8. [In Persian].
5. Eslami A, Keshavarz H. Study of Online Electronic Information search skills among Ph.D. Students at Faculty of Geography, University of Tehran. Information Sciences & Technology 2007; 23(1-2): 45-60. [In Persian].

6. Doroudi F. Survey on internet searching skills of library and information science students of Azad university of Tehran. *Information Sciences & Technology* 2008; 24(1): 1-36. [In Persian].
7. Renwick S. Knowledge and use of electronic information resources by medical sciences faculty at The University of the West Indies. *J Med Libr Assoc* 2005; 93(1): 21-31.
8. Grefsheim SF, Rankin JA. Information needs and information seeking in a biomedical research setting: a study of scientists and science administrators. *J Med Libr Assoc* 2007; 95(4): 426-34.
9. Vezzosi M. Doctoral students' information behaviour: an exploratory study at the University of Parma (Italy). *New Library World* 2009; 110(1-2): 65-80.
10. Lawrence DW, Laflamme L. Using online databases to find journal articles on injury prevention and safety promotion topics: how do Safetylit subscribers use other databases. *Safety Science* 2009; 47: 1-8.

Information Seeking Skills in Online Databases of Iranian National Medical Digital Library: A Study among Residents of Isfahan University of Medical Sciences, Iran*

Mohammadreza Hashemian, MSc¹; Mohammad Janatikia²; Alireza Hashemian³

Original Article

Abstract

Introduction: Information seeking skills has an important role in independent searching and enables one to have a strong research. The aim of this study was to investigate information seeking skills among the residents of Isfahan University of Medical Sciences, Iran.

Methods: It was a descriptive study. Morgan sampling table used to select 248 residents from 659 residents of Isfahan University of Medical Sciences. The data were collected using a researcher-made questionnaire which was validated by expert and its reliability was tested with Cronbach's alpha (0.83).

Results: Only 3.9% of the residents attended in Iranian National Medical Digital Library (INLM) workshop and only 16.2% of them were registered to INLM. 38.3% of them were familiar with up-to-date database and 25.8% of them used it. 48.4% of them used "advanced search". 49.2% of them used "bullion operations" and only 13.3% of them were familiar with databases' facilities to manage their search results. Only 5.5% of them always evaluated the retrieved information.

Conclusion: Information seeking skills of residents was very low. Attending in workshops on database and information literacy can help them to improve their skills and have better research.

Keywords: Information Retrieval; Databases; Internship and Residency; Universities

Received: 2 Jan, 2012

Accepted: 24 Feb, 2013

Citation: Hashemian M, Janatikia M, Hashemian A. **Information Seeking Skills in Online Databases of Iranian National Medical Digital Library: A Study among Residents of Isfahan University of Medical Sciences, Iran.** Health Inf Manage 2013; 10(1): 101-8.

* This article resulted from research project No. 289173 funded by Information Technology in Health Sciences Research Center, Deputy of Research, Isfahan University of Medical Sciences, Isfahan, Iran

1- Medical Library and Information Sciences, Central Library, Isfahan University of Medical Sciences, Isfahan, Iran (Corresponding Author) Email: hashemian553@yahoo.com

2- Library and Information Sciences, School of Health Management and Medical Informatics, Isfahan University of Medical Sciences, Isfahan, Iran

3- MSc Student, Medical Library and Information Sciences, School of Management and Medical Information, Kerman University of Medical Sciences, Kerman, Iran